

Transformar la cooperació

El segrest de tres membres de la caravana de l'organització Barcelona Acció Solidària a Mauritània, resolt positivament l'estiu de 2010, va obrir un debat sobre el futur de la solidaritat amb els països subdesenvolupats. La nova aposta era la professionalització.

XEVI CAMPRUBÍ

La cooperació al desenvolupament dels països pobres ha evolucionat amb els anys. A l'inici, a partir de començament del segle XIX, es va optar per un model anomenat assistencialista, que procurava satisfer les necessitats bàsiques dels països subdesenvolupats (aleshores eren, majoritàriament, territoris colonials), proveint-los de productes de primera necessitat, com ara aliments, roba i medicines. Aquest model, tanmateix, va menar a una forta dependència dels països receptors vers els més rics i, sobretot, va impedir que els països pobres desenvolupessin un model de creixement propi. Això, a grans trets, ha succeït fins fa relativament pocs anys, quan

BARCELONA ACCIÓ SOLIDÀRIA

Una imatge de la caravana organitzada per Barcelona Acció Solidària, circulant per una pista de Mauritània

algunes ONG, i després també alguns governs, van decidir d'impulsar un model de cooperació més eficaç, més professional, i que partís de l'anàlisi de les necessitats reals dels països pobres. Es tracta, bàsicament, de dotar-los de les eines necessàries perquè puguin desenvolupar-se per si mateixos.

Fa poc, arran de la captivitat de tres membres de la caravana organitzada per l'ONG catalana Barcelona Acció Solidària, segrestats per l'organització al-Qaida a Mauritània, aquesta idea ha ressorgit amb força. "Aquest nou model ja existia des de fa temps, tot i que arran del segrest dels membres de la caravana ha arribat més als mitjans de comunicació. Des de fa anys, les entitats que es dediquen a la cooperació van evolucionant cap a un model diferent, més adreçat a les causes que generen la pobresa, a

les capacitats locals o a l'eficàcia del personal", explica Francesc Mateu, president de la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament.

Després de l'alliberament dels membres de Barcelona Acció Solidària, el director general de Cooperació al Desenvolupament i Acció Humanitària de la Generalitat de Catalunya, David Minoves, va apuntar que calia canviar el concepte de cooperació que ha prevalgut fins ara. "Durant els mesos que va durar el segrest, els actors implicats vam procurar no parlar de la situació més enllà del que és imprescindible, per no perjudicar la negociació. Però un cop alliberats, es va obrir el debat, potser d'una manera una mica sorollosa als mitjans de comunicació", assenyala Minoves. El segrest, doncs, va posar sobre la taula problemes com el de la segure-

tat dels cooperants que treballen en zones on hi ha risc de violència o bé sobre la naturalesa d'iniciatives com la de la caravana de Barcelona Acció Solidària. "El model de la caravana és obsolet, desfasat. Temps enrere havia tingut sentit, per exemple, a la guerra de Bòsnia, quan només es podia fer arribar material, perquè el bloqueig impedia de generar capacitats als països receptors. És un model que porta més problemes dels que vol solucionar, perquè genera dependència", assenyalava Minoves.

Professionals i voluntaris. El principal eix del debat, tanmateix, ha estat el de la professionalització de la cooperació. Segons David Minoves, els voluntaris són necessaris, "però necessiten una dedicació, un coneixement i una professionalització per tal que la cooperació es pugui mantenir més a llarg termini. Com a totes les feines, la cooperació necessita un rigor i un coneixement". L'opinió del director general de Cooperació de la Generalitat és compartida en part per Francesc Mateu, president de la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament. "És evident que ens enfrontem a uns reptes que requereixen respostes professionals, però això no implica convertir els cooperants en assalariats. El voluntariat també hi té un espai. Però ha de ser un voluntari que conegui bé la tasca, que estigui format, ben preparat", diu Mateu. Igualment, l'organització Barcelona Acció Solidària, formada bàsicament per voluntaris, considera que la feina de cooperants professionals és positiva, sense renunciar, però, al paper del voluntariat. "La professionalització està bé, però no totes les ONG poden funcionar únicament amb professionals. Els voluntaris, ben preparats i coordinats amb els professionals, poden fer una gran feina. Totes les ONG tenen voluntaris. En el cas de Barcelona Acció Solidària no es pot dir que siguem inexperts, sinó que tenim gent ben preparada i que fa molts anys que es dediquen a

ACCD

Un grup de dones extreuen aigua d'un pou construït gràcies a l'ajut de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, a Funhalouro, Moçambic.

XEVI CAMPRUBÍ

"La idea del reportatge va sorgir de la impressió que em va causar el segrest dels membres de Barcelona Acció Solidària. No entenia que algú que dedicava part del seu temps a ajudar els altres fos víctima de la violència d'aquests mateixos 'altre'.

Parlar amb els experts va servir per descobrir noves fórmules de solidaritat."

"Vaig néixer a Tona el 1965 i em vaig llicenciar en periodisme el 2003. Vaig entrar a El TEMPS el 2005, on em vaig ocupar de la secció de Món i dels continguts d'Història. El 2011 vaig centrar-me a acabar el doctorat en història moderna, cosa que vaig aconseguir el passat mes de gener."

la cooperació", explica Josep Ramon Giménez, responsable de comunicació d'aquesta entitat.

Amb l'objectiu de millorar el funcionament de la cooperació amb els països pobres, la Generalitat de Catalunya ha elaborat unes directrius per a avaluar la feina que es fa en aquest àmbit. Segons David Minoves, "es tracta d'una iniciativa que preveu que les actuacions, els projectes i les estratègies siguin avaluades per un tercer, que no sigui ni el donant ni el receptor, i que es miri si són pertinents, eficients i eficaces, si s'ha obtingut el resultat esperat i quin impacte han tingut. En la mesura que fem això, tindrem més coneixements i podrem millorar la feina. Les avaluacions han de servir també per a millorar el rendiment de comptes, és a dir, per a explicar més bé què fem, tant aquí com allà, i millorar la transparència en la cooperació." Aquesta proposta, que no és d'aplicació obligada, ha estat, a grans trets, ben rebuda pel món de les ONG que es dediquen a la cooperació. Francesc Mateu assenyalava que avaluar la feina feta i millorar l'eficàcia forma part del repte de totes les entitats que treballen en el món de la cooperació: "És important de tenir

Els responsables d'un hospital, davant el material rebut per la caravana de Barcelona Acció Solidària. Un home reconstrueix la seva casa a Banda Aceh, Indonèsia, després del tsunami del 2005, amb l'ajut de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

mecanismes d'avaluació, per veure de què ha servit allò que fem i, a partir d'aquí, si cal, canviar per millorar. Aquesta proposta del govern la veig bé, tot i que per a les ONG no és nova, però és bo que les administracions també la formulin", diu Mateu.

Ajuts públics. La principal crítica que les ONG fan als governs té a veure amb els diners esmerçats. "Els recursos que els governs dediquen a la cooperació són insuficients. Jo sóc partidari de superar fins i tot el 0,7% del PIB. Però de moment no s'hi arriba. Les ONG coincidim a assenyalar que hi ha un gran deute respecte als països que s'anomenen *pobres*. Cal revertir aquesta situació, senzillament per una qüestió de dignitat humana", assenyala Josep Ramon Giménez, de Barcelona Acció Solidària. En una línia semblant, Francesc Mateu, president de la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament, recorda les mancances de les administracions: "Els governs, tant el català com l'espanyol, no arriben, ni de bon tros, a dedicar el 0,7% del PIB al desenvolupament. En són molt lluny. En el cas català, és del 0,3% i en l'espanyol, del 0,5%. No hi ha prou implicació

governamental ni prou voluntat política", diu Mateu. D'una altra banda, el director general de Cooperació al Desenvolupament de la Generalitat de Catalunya, David Minoves, matisa que, en realitat, amb els impostos dels catalans es finança bona part de la cooperació que fa el govern espanyol i assegura que, malgrat la crisi, el govern català no ha disminuït els ajuts: "La Generalitat ha passat de destinar, l'any 2003, el 0,23% dels tributs propis a la cooperació a un 0,5% el 2010. A més, a diferència del govern espanyol, que ha retallat de 800 milions d'euros la cooperació, a Catalunya s'ha mantingut la mateixa dotació, que són 65 milions d'euros anuals", apunta Minoves.

A banda la insuficiència dels recursos públics, les ONG atribueixen també gran part dels problemes de la cooperació a la globalització. "Fa cinquanta anys, per exemple, es feia una intervenció en una comunitat de pagesos per augmentar la productivitat i amb una intervenció senzilla s'aconseguia de millorar la situació. Ara no és tan senzill, perquè amb la globalització, sovint el preu dels productes que produeix una determinada comunitat es fixen a Nova

York o a Londres. Les estratègies ara són diferents. Si tenim unes normes comercials injustes, per molt que augmenti la producció, els pagesos no reïxen a sortir de la pobresa. Per això cal continuar treballant per millorar la capacitat local. La formació dels pagesos, després de molts anys de deixadesa, és molt petita", explica Francesc Mateu. Segons ell, el futur de la cooperació és avançar cap a unes normes internacionals que siguin equitatives per a tothom. "Fa un temps dèiem que lluitàvem contra la pobresa, ara lluitem contra la inequitat, entre els que tenen més i els que tenen menys", diu el president de la Federació Catalana d'ONG. Al seu torn, Josep Ramon Giménez, de Barcelona Acció Solidària, apunta que el veritable canvi de model hauria de passar per una implicació molt més gran dels governs. "Les ONG, com a entitats no governamentals, i per tant privades, fan una gran tasca i cobreixen un forat que no omplen els governs. Amb vista al futur, caldria que els governs dediquessin més recursos a la millora del Tercer Món i que, en canvi, les ONG anessin perdent força i presència. Però em sembla que això és una utopia", opina Giménez.